

lalkarze

Elżbieta i Tadeusz
Czaplińscy

27

Elżbieta i Tadeusz Czaplĩscy

LALKARZE – materiały do biografii
pod redakcją Marka Waszkiela

ELŻBIETA I TADEUSZ CZAPLIŃSCY
dokumentacja działalności

opracowała Małgorzata Siemaszko

Łódź 2001

Projekt okładki
ANDRZEJ POLAKOWSKI

© Copyright by
POLUNIMA & Pracownia Dokumentacji Teatru Lalek
przy Teatrze Lalek „Arlekin” w Łodzi

Wydawnictwo finansowane przez:
– Urząd Miejski w Słupsku

ISBN 83-86127-71-6

WSTĘP

Dwudziesty siódmy tomik z serii „Lalkarze – materiały do biografii” obejmuje dokumentację dorobku artystycznego Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich, pionierów polskiego lalkarstwa powojennego, twórców i wieloletnich szefów Objazdowego Teatru Lalki „Tęcza”, zajmujących się reżyserią, scenografią, będących także przez wiele lat aktorami-lalkarzami „Tęczy”. Publikacja ta ukazuje się w dziesiątą rocznicę śmierci Tadeusza Czaplińskiego i pięćdziesiątą piątą rocznicę założenia słupskiej „Tęczy”. Obie te rocznice przypadają w roku organizacji przez „Tęczę” X Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Lalek Krajów Nadbałtyckich, którego kolejna edycja odbywa się tym razem w Polsce, w czerwcu 2001 w Słupsku.

Zebrany materiał uporządkowano w czterech działach, obejmujących prace teatralne Tadeusza Czaplińskiego w okresie przedwojennym, twórczość teatralną Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich w „Tęczy” oraz prace reżyserskie i role aktorskie Elżbiety Czaplińskiej w „Tęczy” po roku 1966, tj. po odejściu Czaplińskich z funkcji kierowników Teatru.

Działalność teatralna Czaplińskiego w okresie przedwojennym rejestruje premiery zrealizowane w Pomorskim Teatrze Marionetek „Bumcyk” w Kościerzynie (1934–1938) oraz w Teatrze Marionetek „Błękitny Pajac” w Poznaniu (1938–1939). W obydwu teatrach Czapliński był jed-

nym ze współtwórców zarówno samych przedstawień i lalek, jak też aktorem-lalkarzem. Zapisy kolejnych premier mają często charakter ogólny, gdyż precyzyjne określenie zadań poszczególnych artystów, wobec braku materiałów dokumentacyjnych, jest niemożliwe.

W dziale drugim wyodrębniono role aktorskie oraz prace reżyserskie, scenograficzne i muzyczne Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich w Teatrze Lalki „Tęcza” w Słupsku (1946–1966). Uwzględniono nazwę ról, a gdy niemożliwe było ustalenie nazwy zaznaczono aktorski udział Czaplińskich w spektaklu. Gwiazdka przy rubryce z nazwą roli oznacza, że informacja o nazwie roli pochodzi od Elżbiety Czaplińskiej i nie udało jej się potwierdzić w innych źródłach. Spektakle ułożono chronologicznie. Zapisy zawierają ponadto pełną informację o przedstawieniu (tytuł sztuki, nazwisko autora, ewentualnie autora przekładu czy adaptacji, autorów reżyserii, scenografii i muzyki) i datę premiery.

W dziale trzecim wyodrębniono prace reżyserskie Elżbiety Czaplińskiej w Teatrze Lalki „Tęcza” w Słupsku po 1966 roku, kiedy odeszła ze stanowiska kierownika artystycznego Teatru. Poszczególne zapisy zawierają tytuł spektaklu, autora tekstu (w miarę potrzeby autora adaptacji lub przekładu), nazwiska realizatorów i datę premiery.

W dziale czwartym spisano role aktorskie Elżbiety Czaplińskiej po roku 1966 zagrane w słupskiej „Tęczy”. Także tu zapisy zawierają kompletną informację o spektaklu.

Dokumentację działalności artystycznej Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich uzupełniono zestawieniem odznaczonych przyznanych artystom oraz podstawową bibliografią. Całość zamyka nota biograficzna.

DOKUMENTACJA DZIAŁALNOŚCI ARTYSTYCZNEJ

I. PRACE TEATRALNE TADEUSZA CZAPLIŃSKIEGO W OKRESIE PRZEDWOJENNYM (1934-1939)

A. Pomorski Teatr Lalek „Bumcyk” w Kościerzynie (1934–1938)

1. *Szopka kaszubska* – Hejko.
Scen. Tadeusz Czapliński, lalki Stanisław Krauze.
Prem. 1934.
2. *Szewc Dratewka* – Maria Kownacka.
Scen. Stanisław Krauze, lalki Tadeusz Czapliński.
Prem. 1935.
3. *Cztery mile za piec* – Maria Kownacka.
Scen. i lalki Tadeusz Czapliński, Stanisław Krauze.
Prem. 1935.
4. *Za siedmioma górami* – Ewa Szelburg-Zarembina.
Scen. Tadeusz Czapliński, lalki Stanisław Krauze.
Prem. 1935.

**B. Teatr Marionetek „Błękitny Pajac” w Poznaniu
(1938–1939)**

5. *Hocki klocki Kuby pajaca*.
Prem. 1 X 1938.
6. *Awantury arabskie* – Leon Rajewski.
Prem. 15 XI 1938.
8. *Jaś i Małgosia i Święty Mikołaj u Marionetek*.
Prem. 10 XII 1938.
9. *Jasełka staropolskie*.
Prem. przed 28 XII 1938.
10. *Korona króla Mroza*.
Prem. przed 28 XII 1938.
11. *Cudowny kamień* – Józef Baranowski.
Prem. 14 I 1939.
12. *Śpiąca królewna* – wg braci Grimm.
Prem. 3 II 1939.
13. *Czerwony kapturek*.
Prem. 25 II 1939.
14. *Zaklęte jezioro* – Stanisław Kubicki.
Scen. Mazurkiewicz.
Prem. 23 III 1939.
15. *Wesoła rewia* – program dla dorosłych.
Prem. 25 III 1939.
16. *Bigos hultajski* – Henryk Grudziński.
Prem. 9 IV 1939.
17. *Kopciuszek*.
Reż. Stanisław Płonka-Fiszler, scen. Mazurkiewicz,
muz. Ferdynand Kowalik.
Prem. 10 V 1939.

**II. ROLE AKTORSKIE ORAZ PRACE REŻYSERSKIE,
SCENOGRAFICZNE I MUZYCZNE
ELŻBIETY I TADEUSZA CZAPLIŃSKICH
W TEATRZELALKI „TĘCZA” W SŁUPSKU (1946–1966)**

1. Agata – Elżbieta Czaplińska.*
Szopka polska – Ludwik Szczepański, adapt.
Tadeusz Czapliński.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Praprem. 26 XII 1946.
2. Pani Twardowska – Elżbieta Czaplińska, Pan Twar-
dowski – Tadeusz Czapliński.*
Pan Twardowski – Lucjan Rydel.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Praprem. 26 XII 1946.
3. Ochmistrzyni, Królewna, Kot, Baba Jaga – Elżbieta
Czaplińska, Szewc Dratewka – Tadeusz Czapliński.*
Szewc Dratewka – Maria Kownacka, adapt. Tadeusz
Czapliński.

* Gwiazdką oznaczono role aktorskie ustalone na podstawie wywiadu z Elżbietą Czaplińską.

- Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 12 XI 1947.
4. Role epizodyczne – Elżbieta Czaplińska, Wicek – Tadeusz Czapliński.*
Podróż Wicka i Wacka dookoła świata – Kazimierz Czapliński, adapt. Tadeusz Czapliński.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 10 VII 1948? (1 IV 1949).
5. Matka, Królowna, Drzewo Śpiewające, Czarownica – Elżbieta Czaplińska, Jasiek – Tadeusz Czapliński.*
Za siedmioma górami – Ewa Szelburg-Zarembina, adapt. Tadeusz Czapliński.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński, muz. Stanisław Kozłowski.
Praprem. 31 V 1949.
6. Baba – Elżbieta Czaplińska.*
Dziad i Baba – Józef Ignacy Kraszewski, adapt. Tadeusz Czapliński.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 1950.
7. Rybka – Elżbieta Czaplińska.*
Bajka o rybaku i złotej rybce – Aleksander Puszkina, przekł. Julian Tuwim.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 1950.
8. Królowa, Papuga – Elżbieta Czaplińska, Król – Tadeusz Czapliński.*
Nowe szaty króla – Hans Christian Andersen,

- adapt. Aleksander Maliszewski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 1 XII 1951.
9. Andrzejek, Klarysa, Dama dworu, Papuga, Czarownica – Elżbieta Czaplińska, Król – Tadeusz Czapliński.*
Trzy pomarańcze – Sergiusz Michalkow, przekł. Ludwik Świeżawski, adapt. Tadeusz Sowicki.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński, muz. Edmund Klawiter.
Praprem. 8 V 1952.
10. Udział w spektaklu.
Jak dziadek mróz prezenty wiózł – Jan Wilkowski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 8 XII 1952.
11. Ochmistrzyń, Baba Jaga, Kot – Elżbieta Czaplińska, Szewc Dratewka – Tadeusz Czapliński.*
Szewc dratewka – Maria Kownacka.
Wznów. 1 IV 1953.
12. Pani Twardowska – Elżbieta Czaplińska, Pan Twardowski – Tadeusz Czapliński.*
Sława mistrza Twardowskiego – Kazimiera Jeżewska.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 6 IV 1954.
13. Hanusia – Elżbieta Czaplińska, Lis – Tadeusz Czapliński.*
Lis przechera – Nina Gernet i Tatiana Gurewicz, adapt. Stanisław Iłowski.

- Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 27 XII 1954.
14. Królowna, Dama Dworu – Elżbieta Czaplińska, Cesarz – Tadeusz Czapliński.*
Baśń o szklarzu i cesarzu – Zofia Nawrocka.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 18 IV 1955.
15. Koziołek – Elżbieta Czaplińska, Wilk – Tadeusz Czapliński.*
Miała babuleńka kozła rogatego – Maria Kownacka.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 20 IV 1955.
16. Udział w spektaklu.
Z nowym rokiem – program składany.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 27 XII 1955.
17. Narzeczona Żołnierza – Elżbieta Czaplińska, Kupiec – Tadeusz Czapliński.*
Żołnierz i bieda – Samuel Marszak, przekł. Henryk Jurkowski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 1 V 1956.
18. Siostra, Królowa Matka – Elżbieta Czaplińska.*
Dziki łabędzie – Hans Christian Andersen, adapt. Kazimiera Jeżewska.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. IV 1957.

19. Udział w spektaklu.
Zaczarowany trunek – Julian Sójka.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Praprem. 15 I 1957.
20. Udział w spektaklu.
Wesołe przygody Kubusia – Julian Sójka.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 25 X 1957.
21. Baba – Elżbieta Czaplińska.*
Dziad i baba – Józef Ignacy Kraszewski.
Wznów. 1957.
22. Hanusia – Elżbieta Czaplińska.*
Lis przechera – Nina Gernet i Tatiana Gurewicz.
Wznów. 1957.
23. Koza – Elżbieta Czaplińska.*
Wilk koza i kozłeta – Jan Grabowski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 1958.
24. Udział w spektaklu.
Jak Wojtek Muzykant odwiedził piekło – Maria Siedmiograjowa.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 1958.
25. Murzyni, role epizodyczne – Elżbieta Czaplińska, Ojciec Stasia, Achmed – Tadeusz Czapliński.*
W pustyni i w puszczy – Henryk Sienkiewicz, adapt. Maria Gabriela Plaskota.

- Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński,
oprac. muz. Stanisław Kozłowski.
Prem. 2 V 1958.
26. Hanusia – Elżbieta Czaplińska.
Lis przechera – Nina Gernet i Tatiana Gurewicz,
adapt. Stanisław Iłowski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Wznów. 8 XI 1959.
27. Udział w spektaklu.
Kotek uparcuszek – Samuel Marszak i Bielyszew,
oprac. dram. Stanisława Rączko i W. Knoche.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 25 XI 1959.
28. Udział w spektaklu.
Nasi przyjaciele – Wacław Sieroszewski, adapt. Ha-
lina Kołpak.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 10 XII 1959.
29. Udział w spektaklu.
Miała babuleńka kozła rogatego – Maria Kownacka.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 1 II 1960.
30. Udział w spektaklu.
Zając chwali pięta – Sergiusz Michalkow, przekł.
Jerzy Litwiniuk.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 20 II 1960.
31. Udział w spektaklu.
O dwóch takich co ukradli księżyc – Kornel Maku-

- szyński, adapt. Anna Zelenay.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 4 III 1960.
32. Udział w spektaklu.
Czarodziejski bęben – Lew Tolstoj, adapt. Zbigniew
Kopalko.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 1 IV 1959.
33. Udział w spektaklu.
Niezwykły wyścig – Jewgienij Sperański.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 3 I 1961.
34. Udział w spektaklu.
Tajemnica czarnego jeziora – Katarzyna Borysowa,
adapt. Władysław Jarema.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz
Czapliński.
Prem. 12 IV 1961? (7 III 1961).
35. Anait – Elżbieta Czaplińska.*
Anait - Czerniak i Gilodi, przekł. i adapt. Jacek Ko-
norowski.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Jerzy Radwanek.
Prem. 26 XI 1961.
36. Udział w spektaklu.
Wesołe przygody koziołka Matolka – Kornel Ma-
kuszyński.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Irena Pikiel.
Prem. 3 III 1962.

37. Udział w spektaklu.
Tajemnicza szuflada – Juliusz Wolski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 15 XI 1962.
38. Kot – Elżbieta Czaplińska.
O piesku co był szczotką i o kotku – Karol Čapek,
adapt. i przekł. Jerzy Zaborowski.
Reż. i oprac. muz. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński.
Prem. 2 I 1963.
39. Ptak, Żmija – Elżbieta Czaplińska.
Baśń o pięciu braciach – Sergiusz Obrachtow i Sergiusz Preobrażeński, przekł. i adapt. Władysław Jarema.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Tadeusz Czapliński, lalki – Kazimierz Mikulski, oprac. muz. Elżbieta Czaplińska i Piotr Osuchowski.
Prem. 16 IV 1963.
40. Udział w spektaklu.
Świniopas – Hans Christian Andersen, adapt. Krystyna Żylińska.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Tadeusz Czapliński, oprac. muz. Piotr Osuchowski.
Prem. 1 XII 1963.
41. Hanusia, Gąska – Elżbieta Czaplińska, Konferansjer – Tadeusz Czapliński.
Lis Przechera – Nina Gernet i Tatiana Gurewicz, oprac. dram. Stanisław Iłowski.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Tadeusz Czapliński, oprac. muz. Piotr Osuchowski.
Prem. 1 I 1964.
42. Udział w spektaklu.
Czarodziejski kalosz – Grigorij Matwiejew, przekł. Wanda Parecka.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Wacław Kondek, oprac. muz. Piotr Osuchowski.
Prem. 27 II 1964.
43. Mama Czoka – Elżbieta Czaplińska, Jeż – Tadeusz Czapliński.
Bajka o prosiaczku Czoku – Jakow Mirszakow i Michał Turower, przekł. Elżbieta Kalinowicz.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Liliana Janowska, muz. Barbara Gołębiowska.
Prem. 1 I 1965.
44. Andrzejek, Klarysa, Dama dworu, Papuga, Czarownica – Elżbieta Czaplińska, Bazyliszek – Tadeusz Czapliński.*
Trzy pomarańcze – Siergiej Michałkow, przekł. Ludwik Świeżawski.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Irena Pikiel, muz. Tadeusz Szeligowski.
Prem. 27 II 1965.
45. Krakowianka, Babcia, Anioł – Elżbieta Czaplińska, Dziadek – Tadeusz Czapliński
Jak dwa Michały kołędowały – montaż oryginalnych tekstów szopkowych i piosenek ludowych ze zbiorów Oskara Kolberga.
Oprac. dram. i reż. Julianna Całkowa, oprac. muz. Franciszek Wasikowski, lalki Helena Niedźwiedzka, projekt i wykonanie szopki Tadeusz Czapliński.
Praprem. 22 XII 1966.

III. PRACE REŻYSERSKIE ELŻBIETY CZAPLIŃSKIEJ PO 1966 ROKU W TEATRZE LALKI „TĘCZA” W SŁUPSKU (DO 1978)

1. *Syrenie łzy* – Hans Christian Andersen, adapt. Maria Siedmiograjowa.
Scen. Jerzy Radwanek.
Prem. 7 X 1965.
2. *Szewczyk Dratewka* – Maria Kownacka.
Scen. Edwin Spólnik, oprac. muz. Franciszek Wasikowski.
Prem. 13 IX 1966.
3. *Historia cała o niebieskich migdałach* – Lucyna Krzemieniecka.
Scen. Kazimierz Samolyk, muz. Jerzy Dobrowolski.
Prem. 6 V 1967.
4. *Zaklęty rumak* – Bolesław Leśmian, adapt. Zbigniew Kopalko.
Scen. Gizella Bachtin-Karłowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 31 III 1969.
5. *Przygody Tomcia Palucha* – Jerzy Zaborowski.
Scen. Gizella Bachtin-Karłowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 19 V 1970.
6. *Leo-king* – Alina Nowak.
Scen. Gizella Bachtin-Karłowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 17 IX 1971.
7. *Licho z Gardna* – Tadeusz Petrykowski.
Scen. Zdzisław Kulikowski, muz. Zygmunt Andrzej Januszkiewicz.
Praprem. 16 II 1974.
8. *Tajemnica czarnego jeziora* – Katarzyna Borysowa, przekł. i adapt. Władysław Jarema.
Scen. Gizella Bachtin-Karłowska, muz. Andrzej Cwojdzirski.
Prem. 26 XI 1975.
9. *Zaklęty kaczor* – Maria Kann.
Scen. Gizella Bachtin-Karłowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 30 III 1978.

IV. ROLE AKTORSKIE ELŻBIETY CZAPLIŃSKIEJ PO 1966 ROKU W TEATRZE LALKI „TĘCZA” W SŁUPSKU (DO 1974)

1. Królowna.
Krawiec Niteczka – Kornel Makuszyński, libretto
Krystyna Miłobędzka-Falkiewicz.
Insc. i reż. Julianna Całkowa, scen. i lalki Irena
Pikiel, muz. Franciszek Wasikowski, choreogr. He-
lena Kajrowska.
Prem. 20 VI 1966.
2. Udział w spektaklu.
Julian Tuwim dzieciom – montaż poetycko-muzyczny.
Insc. i reż. Julianna Całkowa, scen. Eligiusz Bara-
nowski, muz. Feliks Rybicki, Witold Lutosławski,
Maria Kaczurbina.
Prem. 6 III 1968.
3. Sofinetka, Piętka.
Szkolne przygody Pimpusia Sadelko – Maria Konop-
nicka, adapt. Janusz Galewicz.
Reż. Jerzy Dargiel, scen. i lalki Andrzej Kieruzalski,
muz. Bogumił Pasternak.
Prem. 3 X 1968.
4. Księżniczka.
Zaklęty rumak – Bolesław Leśmian, adapt. Zbigniew

- Kopalko.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Gizela Bachtin-
-Karlowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 31 III 1969.
5. Dyzio, Horalka.
Diabelskie pułapki – Mieczysław Antusiewicz.
Reż. Zofia Miklińska-Jaśniewicz, scen. Eligiusz Ba-
ranowski, muz. Zygmunt Andrzej Januszkiewicz.
Prem. 3 I 1970.
 6. Królowna.
Przygody Tomcia Palucha – Jerzy Zaborowski.
Reż. Elżbieta Czaplińska, scen. Gizela Bachtin-Kar-
łowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 19 V 1970.
 7. Udział w spektaklu.
Co za dzień – Michaił Azow i Władimir Tichwinskij,
przekł. Małgorzata Łabędzka-Koecherowa.
Insc. i reż. Krzysztof Rau, scen. i lalki Jacek Jan-
czewski, muz. Jerzy Maksymiuk.
Prem. 19 III 1971.
 8. Miś Panda (zastępstwo), Śpiew Ważki.
Leo-king – Alina Nowak.
Insc. i reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Gizela
Bachtin-Karlowska, muz. Wanda Dubanowicz.
Prem. 17 IX 1971.
 9. Udział w spektaklu.
Przyjaciele – Giendrich Saggir i Gienadij Cyfierow,
przekł. i adapt. Joanna Piekarska.
Insc. i reż. Joanna Piekarska, scen. i lalki Gizela
Bachtin-Karlowska, muz. Leszek Żuchowski.
Prem. 1 VI 1973.

10. Udział w spektaklu.

Licho z Gardna – Tadeusz Petrykowski.

Insc. i reż. Elżbieta Czaplińska, scen. i lalki Zdzisław Kulikowski, muz. Zygmunt Andrzej Januszkiewicz.
Praprem. 16 II 1974.

NAGRODY I ODZNACZENIA

Elżbieta Czaplińska:

1965 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Tadeusz Czapliński:

1957 – Srebrny Krzyż Zasługi;

1964 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski;

1965 – Odznaka Tysiąclecia Państwa Polskiego;

1976 – Order Uśmiechu.

BIBLIOGRAFIA

1. Chojnacki L., *Wokół „Błękitnego Pajaca”*. *Lalkarze poznańscy 1919-1939*, „Pamiętnik Teatralny” 1987, z. 1-2;
2. Deszcz J., *Twórcy Teatru „Tęcza”*. Praca magisterska napisana pod kier. doc. dr H. Jurkowskiego, PWST im. A. Zelwerowicza, Białystok 1984;
3. Waszkiel M., *Dzieje teatru lalek w Polsce (do 1945 roku)*, IS PAN, Warszawa 1990.

oraz programy jubileuszowe „Tęczy”:

1. *Objazdowy Teatr Lalki „Tęcza”*, Słupsk 1964;
2. *XV-lecie Teatru Lalki „Tęcza”, Koszalin – Słupsk*. Oprac. A. Czechowicz, K. Gaertig, Słupsk 1962;
3. *Dwadzieścia pięć lat „Tęczy”, 1946-1971*. Oprac. red. J. Żelezik, Słupsk 1971;
4. *XXX-lecie „Tęczy”. Państwowy Teatr Lalki „Tęcza” w Słupsku, 1946-1976*. Oprac. Z. Kulawas, Słupsk 1976;

5. *40 lat. Państwowy Teatr Lalki „Tęcza”, Słupsk’86*. Red. Z. Miklińska, M. Świątkowska-Pakuła, Słupsk 1986;
6. *50 Teatr Lalki „Tęcza” Słupsk*. Oprac. Z. Kulawas, Słupsk 1996.

NOTA BIOGRAFICZNA

Tadeusz Czapliński, urodzony 29 XI 1912 w Krakowie, do roku 1919 mieszkał w Kolbuszowej koło Rzeszowa, kiedy to rodzina Czaplińskich przeniosiła się na Pomorze, gdzie ojciec, Roman, dostał posesję w Grudziądzu. Tu Tadeusz ukończył szkołę podstawową i rozpoczął naukę w gimnazjum matematyczno-przyrodniczym. Po sześciu latach Czapliński przenieśli się do Kościerzyny, gdzie Roman Czapliński objął stanowisko nadinspektora kontroli skarbowej, zaś Tadeusz kontynuował naukę w gimnazjum klasycznym. Zainteresowanie teatrem ujawnił po ukończeniu piątej klasy w seminarium nauczycielskim, w którym to zorganizował szkolny teatrzyk kukielkowy.

Po ukończeniu seminarium, w latach 1932-34 służył w wojsku, w 7 batalionie łączności w Poznaniu. Tu, w batalionowej świetlicy, organizował przedstawienia lalkowe. W Poznaniu jako eksternista uzyskał maturę seminaryjną. Po odbyciu służby wojskowej, w roku 1934 inspektor szkolny skierował Tadeusza Czaplińskiego na kurs teatralny do Poznania, a zaraz potem, jeszcze w tym samym roku, Czapliński, bogatszy w doświadczenia z zakresu sztuki teatralnej, wrócił do Kościerzyny,

gdzie wspólnie ze Stanisławem Krauze zorganizował Pomorski Teatrzyk Marionetek „Bumcyk”. Z tym teatrzykiem wyjechał do Poznania na zaproszenie Wielkopolskiego Związku Teatrów Ludowych. W 1937 roku przyjął propozycję dr Jana Izydora Sztudyngera i zorganizował pierwszą w Polsce wytwórnię marionetek i teatrzyków marionetkowych.

W Poznaniu Czapliński spotkał się z innymi lalkarzami, których Sztudynger skupił wokół siebie, m.in. z Julianem Sójką i Stefanem Polonyi-Polońskim. Wraz z nimi utworzył Wielkopolską Rodzinę Marionetkarzy – Spółdzielnię Teatralną. Jej głównym zadaniem miało być zorganizowanie teatru lalek, w którym będą grane sztuki z polskiego repertuaru z pomocą wszystkich rodzajów lalek. Efektem tego było utworzenie teatru „Błękitny Pajac” jesienią 1938 roku.

Sprowadzając się do Poznania Czapliński miał bez wątpienia zamiar rozwijania swych zainteresowań i umiejętności. Nie przerywając działalności lalkarskiej jeszcze przed wojną ukończył Wyższy Kurs Nauczycielski i Rysunku. Wybuch wojny przerwał jego działalność teatralną. Wcielony do 7 batalionu łączności w Poznaniu, dostał się do niewoli niemieckiej. Według Elżbiety Czaplińskiej w latach 1939-40 Tadeusz Czapliński prowadził tajny teatr marionetek, nie udało się jednak odnaleźć żadnych dokumentów weryfikujących tę informację.

W roku 1940 uciekł z niewoli i dotarł do Lublina, gdzie przez rok pracował jako kreślarz. Jeszcze w tym samym roku odnalazł rodziców w Grybowie, gdzie wkrótce znalazł schronienie. Nie na długo. Odnaleziony przez

policię, ponownie trafił w ręce Niemców i jako robotnik przymusowy pracował przy budowie szosy Grybów-Gorlice w Barcicach w powiecie nowosądeckim. Niedługo po tym przeniesiono go karnie do Kłaja, gdzie znów pracował przy budowie szosy. W 1941 roku podczas transportu do Kijowa, poznał swoją przyszłą żonę (z pochodzenia Czeszkę) Elżbietę Hendrych.

Elżbieta, urodzona w Pradze 10 VII 1913 roku, zafascynowana była sztuką wokalną. Przewlekła malaria, na którą zapadła sprawiła, że szkołę powszechną ukończyła z dwuletnim opóźnieniem. W 1932 wstąpiła do Konserwatorium Muzycznego w Pradze, na wydział wokalny. Po ukończeniu nauki w 1938 postanowiła wyjechać do Polski, gdzie mieszkali jej krewni. We Lwowie zastała ją wojna. Została wywieziona na przymusowe roboty do Kijowa, gdzie spotkała Tadeusza.

Kolejne trzy lata ich życia to wspólna tułaczka od miasta do miasta. Wyruszyli z Kijowa i przez Tarnobrzeg dotarli do Leżajska, gdzie Tadeusz został przydzielony do budowy torów kolejowych, a Elżbieta pracowała jako kucharka w firmie „Berman”. 6 VII 1944 roku pobrali się. Po kolejnym aresztowaniu udało im się zbiec z transportu niemieckiego i udali się do Grybowa, gdzie mieszkali rodzice Czaplińskiego. Tam Tadeusz został odstawiony do kopania rowów. W 1945 roku wejście do Grybowa Armii Czerwonej oswobodziło przymusowych robotników, a wśród nich Tadeusza Czaplińskiego. Jeszcze w tym samym roku wywiózł rodziców do Lipusza, pow. Kościerzyna, skąd wraz z Elżbietą (już Czaplińską) udali się do Tuchomia pow. Bytów, gdzie postanowili się osiedlić.

Artystyczne zainteresowania współmałżonków (a w szczególności Tadeusza) doprowadziły w roku 1946 do powstania w Tuchomiu Teatru Marionetek przy Inspektoracie Szkolnym w Bytowie, funkcjonującego pod nazwą „Tęcza”. Od początku działalności teatru do roku 1964 scenografią i lalkami zajmował się Tadeusz Czapliński, reżyseria i oprawa muzyczna należała do Elżbiety Czaplińskiej.

1 IX 1946 roku pod nazwą Ludowy Objazdowy Teatr Lalki „Tęcza”, scena w Tuchomiu rozpoczęła działalność premierą *Szopki polskiej* Ludwika Szczepańskiego w adaptacji Czaplińskiego oraz *Pana Twardowskiego* Lucjana Rydla.

Od 1 II 1947 roku Inspektorat Szkolny w Bytowie i Kuratorium Szczecińskie roztoczyły opiekę nad teatrem, działającym odtąd pod nazwą Objazdowy Teatr Marionetek „Tęcza” przy Inspektoracie Szkolnym w Bytowie. Tadeusz Czapliński wykonał tablicę z napisem nazwy teatru, a nad tablicą umieścił – własnoręcznie wyrzeźbionego – orla polskiego. W kilka miesięcy później dzięki uporowi Czaplińskich, „Tęcza” wyruszyła w teren, używając pierwszy własny środek transportu – starego, ośmiocyndrowego forda.

23 V 1950 Ministerstwo Kultury i Sztuki przyznało „Tęczy” status teatru zawodowego i nazwę – Objazdowy Teatr Lalki „Tęcza” z siedzibą w Tuchomiu, powiat Bytów. Pierwszym mianowanym dyrektorem został Tadeusz Czapliński, kierownikiem artystycznym Elżbieta Czaplińska. Teatr otrzymał stałą miesięczną subwencję i zaczął działać jako Spółdzielnia Pracy. „Tęcza” została pierwszym zawodowym teatrem na ziemi słupskiej.

W roku 1952, jedyny środek transportu odmówił dalszej współpracy. Wyłużonego forda trzeba było zastąpić nowym środkiem lokomocji. To był kolejny sprawdzian dla Czaplirskich. Po licznych pismach i prośbach, dzięki pomocy Ministerstwa Komunikacji, 8 V 1952 roku „Tęcza” wyjechała w teren siedmionowym berlietem, który został wcześniej wyremontowany przez zespół.

Od 1 IV 53 teatr zmienił formę prawną, działając odtąd jako stowarzyszenie. Latem 1953 siedzibę teatru przeniesiono do Brus, w powiecie chojnickim. Nie bacząc na warunki, „Tęcza” starała się rozwijać jak inne teatry w Polsce. Do 1955 roku teatr Czaplirskich dorobił się własnych pracowni (krawieckiej, malarskiej, ślusarskiej i stolarskiej).

Po pewnym czasie gmina w Brusach upomniała się o zajmowane przez teatr pomieszczenia. Z pomocą Czaplirskim przyszło Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Słupsku, przenosząc z dniem 1 IX 1956 siedzibę teatru z Brus do Słupska, gdzie „Tęcza” otrzymała lokal przy ul. Popławskiego 3 (obecnie al. Sienkiewicza). Wydarzenie to zbiegło się z 10 rocznicą powstania teatru. Podczas wieczoru sylwestrowego, dyrektor teatru Tadeusz Czaplirski został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Wkrótce „Tęcza” dorobiła się kolejnych środków lokomocji: samochodu, dwóch przyczep, wozu mieszkalnego i traktora. „Dalszy rozwój „Tęczy” napotyka jednak na poważne trudności – czytamy w teatralnej kronice. – Teatr otrzymuje jedną z najmniejszych dotacji w Polsce. W sytuacji tej, kierownictwo teatru nie może powiększyć obsady aktorskiej, polepszyć wyposażenia

technicznego, zatrudnić odpowiedniej obsługi technicznej. Nadal jednak teatr zachowuje swój objazdowy charakter, dając 3/4 swoich przedstawień we wsiach i małych miasteczkach”. W styczniu 1958 roku teatr rozpoczął organizację imprez choinkowych w zakładach pracy. Od tego czasu choinki stały się tradycją i były powtarzane przez wiele lat.

W 1959 r. Tadeusz Czaplirski obchodził 25-lecie pracy teatralnej. Rok później zespół przygotowywał się do udziału w II Ogólnopolskim Festiwalu Teatrów Lalkowych w Warszawie. Z wyjazdu trzeba było jednak zrezygnować, gdyż Wojewódzka Rada Narodowa odmówiła teatrowi dotacji. Na festiwal przyjechali państwo Czaplirscy jedynie po to, aby odebrać dyplom za całokształt swej działalności. Tęgo samego roku na Festiwalu Teatrów Lalkowych Polski Północnej w Toruniu spektakl *O dwóch takich, co ukradli księżyc* Kornela Makuszyńskiego ze słupskiej „Tęczy”, zajął 2 miejsce. Po tym wydarzeniu, na wniosek wojewódzkiego kuratora, Czaplirscy zorganizowali kursy lalkarskie dla nauczycieli Pomorza Zachodniego, które zapoczątkowały działalność 14 amatorskich teatrów lalkowych.

Po udanym sezonie festiwalowym, rok 1961 przyniósł kolejne problemy: brak garażu, przestarzały pojazd, nie odnawiana sala – wszystko zaczęło się znowu walić. Ponowne starania dyrektora Czaplirskiego: prośby, pisma a nawet osobiste wizyty, zaczęły przynosić efekt. Rada Narodowa w Koszalinie podarowała teatrowi nowy mikrobus nysa, akordeon i pianino.

W roku 1961 Minister Kultury i Sztuki przyznał Tadeuszowi Czaplirskiemu uprawnienia kwalifikowanego

aktora-lalkarza „na podstawie długoletniej pracy w zawodowym ruchu lalkarskim”. Elżbieta Czaplińska otrzymała uprawnienia reżysera-lalkarza na podstawie przewodu weryfikacyjnego przed Państwową Komisją Weryfikacyjno-Egzaminacyjną dla reżyserów lalkarzy. Było to usankcjonowanie nie tylko kwalifikacji lalkarskich Czaplińskich, ale i akceptacja profilu prowadzonego przez nich teatru.

W 1962 roku „Tęcza” obchodziła piętnastolecie działalności. Z tej okazji Czaplińscy otrzymali honorowe wyróżnienia, a także nagrody pieniężne. Tęgo samego roku Czapliński otrzymał nagrodę z okazji Dnia Działacza Kultury przyznawaną przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie. Działalność nowej sceny przy ul. Waryńskiego w Słupsku rozpoczęli premierą *Tajemniczej szuflady* Juliusza Wolskiego.

8 V 1964 roku Tadeusz Czapliński obchodził jubileusz „30-lecia pracy z lalką”. Z tej okazji uchwałą Rady Państwa, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Rok później także Elżbieta Czaplińska została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Rok 1965 był rokiem przełomowym dla Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich. Pomimo przyznania Czaplińskiej etatu reżysera w teatrze – (od 15 IX 1965) następowało powolne odsuwanie ich na „boczny tor”. Rok później na własną prośbę Czaplińska zrzekła się stanowiska kierownika artystycznego, parę miesięcy później Tadeusz Czapliński zrezygnował ze stanowiska dyrektora. Obydwie funkcje przejęła po nich Julianna Całkowa. Czaplińscy nadal pracowali w teatrze, lecz odtąd już tylko jako aktorzy.

W konkursie na indywidualne występy z lalką zorganizowanym w roku 1966 w Warszawie Tadeusz Czapliński otrzymał specjalne wyróżnienie za scenografię, tzn. własnoręcznie wykonaną szopkę zakopiańską. Tęgo samego roku Minister Kultury i Sztuki przyznał Elżbiecie Czaplińskiej pełne uprawnienia aktorskie.

W macierzystej „Tęczy” było jednak coraz mniej miejsca dla Czaplińskich. Pod nowym kierownictwem w siedzibie „Tęczy” przy ulicy Waryńskiego rozpoczął się kapitalny remont, próby i przedstawienia odbywały się w wypożyczonych salach, a teatr nadal przebywał w objazdach.

W roku 1968 Julianna Całkowa, powierzyła Tadeuszowi Czaplińskiemu organizację stałej sceny filialnej teatru w Koszalinie. Do obowiązków Czaplińskiego należało: opracowywanie planów występów, zawieranie umów oraz stały nadzór nad spektaklami w czasie ich trwania. Trudno powiedzieć czy był to przyływ życzliwości Całkowej wobec Czaplińskiego, czy raczej chęć odsunięcia go od choćby biernego przyglądania się codziennym sprawom „Tęczy”. Faktem jest, że szybko nawet ta współpraca stała się niemożliwa i Tadeusz Czapliński zrezygnował z powierzonej mu funkcji.

Jubileuszu 35-lecia pracy zawodowej Tadeusza Czaplińskiego teatr już nie zauważył. Co więcej, tęgo samego roku Czapliński został zwolniony w „trybie natychmiastowym”. Oficjalnym powodem była przedłużająca się choroba Tadeusza Czaplińskiego. Prawda była chyba bardziej brutalna: minął czas teatru Czaplińskich, a nie udało im się pozyskać na tyle silnego lobby i tak niekwestionowanej pozycji, by móc liczyć na środowiskowe wsparcie. „Od tej chwili teatr dla Tadeusza Czapliń-

skiego umarł. Koniec kroniki i Tadeusza Czaplińskiego jako lalkarza" – zanotowała Elżbieta Czaplińska w kronice teatru, obejmującej lata 1946-1969. Nigdy już do teatru nie wrócił i przestał interesować się jego dalszym losem. Lalki zastąpił metaloplastyką, w ciągu kolejnych lat wykonał 230 orłów, przedstawiających historię wszystkich polskich orłów od pradziejów. Elżbieta Czaplińska przez jakiś czas asystowała przy reżyserii Julianny Calkowej, sporadycznie reżyserowała sama. Spektaklem *Leo-king* w roku 1974 pożegnała się z teatrem.

Czaplińscy kreowali świat dziecka poprzez formę, dlatego też lalki, scenografia, a nawet treść przesycone były kolorem. Spektakle Czaplińskich mieniły się barwami. Twórcy „Tęczy” potrafili czarować swoich odbiorców. Ujmowali w słowach uczucia, niby oczywiste, a jakże ważne dla nich samych. Zamieszczali w programach treści, które dopełniały przedstawienia, a jednocześnie wyrażali swe pragnienia. „Posiadanie przyjaciela nie tylko dla dziecka jest sprawą niezwykle ważną. Oczywiście chodzi o prawdziwą przyjaźń. A więc jaką? [...] Chcielibyśmy bowiem, abyście po obejrzeniu naszego przedstawienia, pomyśleli o przyjaźni” – czytamy w programie do spektaklu *Leo King*. Żywo interesowali się opinią swych odbiorców: „Pragnęlibyśmy, abyście zastanowili się nad tym i napisali do nas, co o tym wszystkim sądzicie. Chcielibyśmy też wiedzieć, czy sposób w jaki teatr wystawił tę baśń *O zaklętym kaczorze*, podobał się Wam i przedstawienie Was zainteresowało.”

Przy realizacji każdego spektaklu pamiętali o tym, by wszystko było podporządkowane tym „najmniejszym”. Dzięki temu osiągnęli bardzo ważną rzecz: po-

trafili poprzez prosty język teatru, dotrzeć do tych starszych i najstarszych.

O szczegółach przedstawień, lalkach i scenografii wiadomo niewiele. Pomimo, że pierwszy spektakl zrealizowany przez Czaplińskich (*Szopka polska*) grany był kukłami, z fotografii wynika, że najczęściej jednak grano jaważkami (*Zaklęty kaczor*, *W pustyni i w puszczy*, *Żołnierz i bieda*). Czasami łączono techniki lalkowe, przykładem tego były spektakle: *Świniopas*, gdzie jaważki współdziałały z pacynkami, czy *Leo King* z wykorzystaniem jaważek i kukieł.

O swojej muzyce Elżbieta Czaplińska powiedziała tylko, że miała za zadanie podkreślać nastroje spektaklu, współgrać ze scenografią, a szczególnie z charakterem lalek.

„Tęcza” korzystała z nowego repertuaru granego przez wszystkie polskie teatry lalek. Oprócz tego Czapliński wrócił do ulubionych, przedwojennych utworów, co znacznie wzbogaciło repertuar teatru i stanowiło o indywidualnych upodobaniach twórcy.

W późniejszych latach Czaplińscy rozpoczęli stałą współpracę ze scenografami, takimi jak: Jerzy Radwanek, Waclaw Gondek czy Irena Pikiel. Współpraca ta zrodziła zupełnie inny obraz „Tęczy”. Zrealizowano sztuki z pogranicza egzotyki (*Anait*), a klasyczne (*Koziołek Matołek*) utrzymane były w zupełnie innym stylu. Teatr korzystał też przez długie lata z dekoracji i lalek pozyskiwanych z innych teatrów, które pracownia „Tęczy” przystosowywała do własnych możliwości.

W tym czasie „Tęcza” „stawała się teatrem stacjonarnym z nadzieją na teatr o znaczeniu wojewódzkim. Oznaczało to odejście od dawnej formuły teatru, a przy-

jęcie tendencji ogólnopolskich, które zrodziły się w Krakowie, Łodzi i Warszawie, gdzie teatr lalek dopominał się o równouprawnienie z teatrem aktorskim i swe prawa manifestował wielkimi widowiskami." Czaplińscy stojąc przed takim wyborem dokonali zmiany w swym teatrze w sposób dynamiczny, choć nie do końca prze-myślany. Ich decyzja, dążenie ku „nowemu”, ograniczyła się jedynie do zmiany scenografii, jej kompozycji i wyglądu, a także przemalowania lalek. Główne założenie „Tęczy”, że „wszystko robi się samo” pozostało nienaruszone, co w krótkim czasie spowodowało nie tyle gwałtowne obniżenie poziomu artystycznego, ile – wobec decyzji o dołączeniu do aktualnych trendów – wskazywało przepaść w stylu „Tęczy” od poszukiwań liderów polskiego teatru lalek. Czaplińscy błędnie założyli, że formy, bez poparcia literackiego i zmiany interpretacyjnej, spełnią postawione im zadania.

„Tęcza” przestała być nazywana teatrem ludowym, a zaczęła być określana jako teatr dyletancki, który nie mieści się już w ramach teatru ludowego. Konsekwencją nie do końca udanej próby reformowania teatru było zaproszenie do współpracy Julianny Calkowej, która w roku 1966 objęła stanowisko dyrektora.

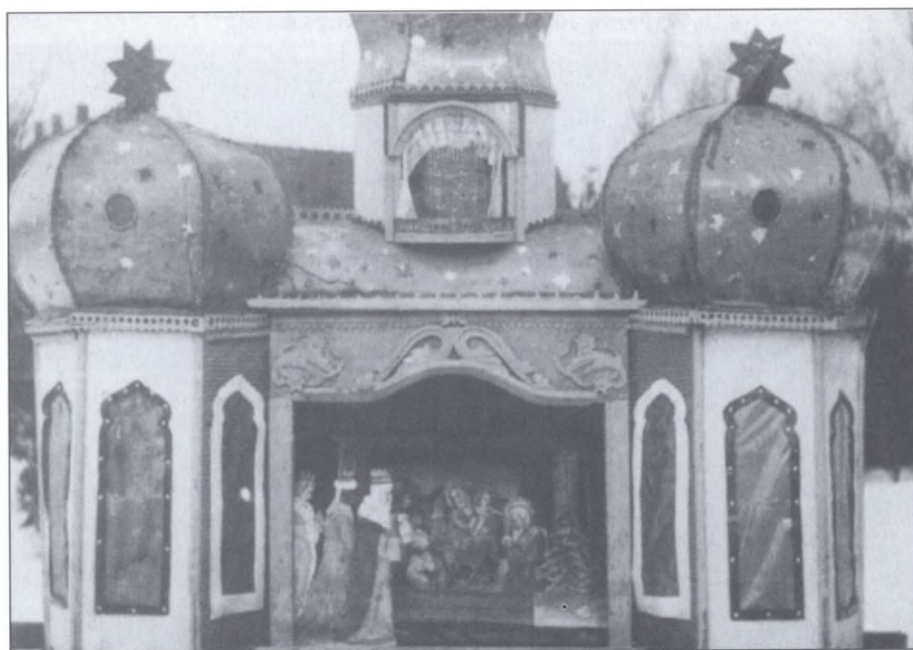
Trudno dziś powiedzieć, czy zmiana charakteru spektakli i przyjęcie ogólnopolskich tendencji przyczyniły się do zmiany wizerunku „Tęczy”. Czaplińscy tworząc teatr nadali mu ludowy charakter, który w latach 60, pod wpływem mód zbyt pochopnie zmienili. Spowodowało to szereg nieporozumień i sporów, które w konsekwencji odsunęły ich od teatru. „Tęcza” nie zapomniała jednak swoich założycieli.

Spis treści

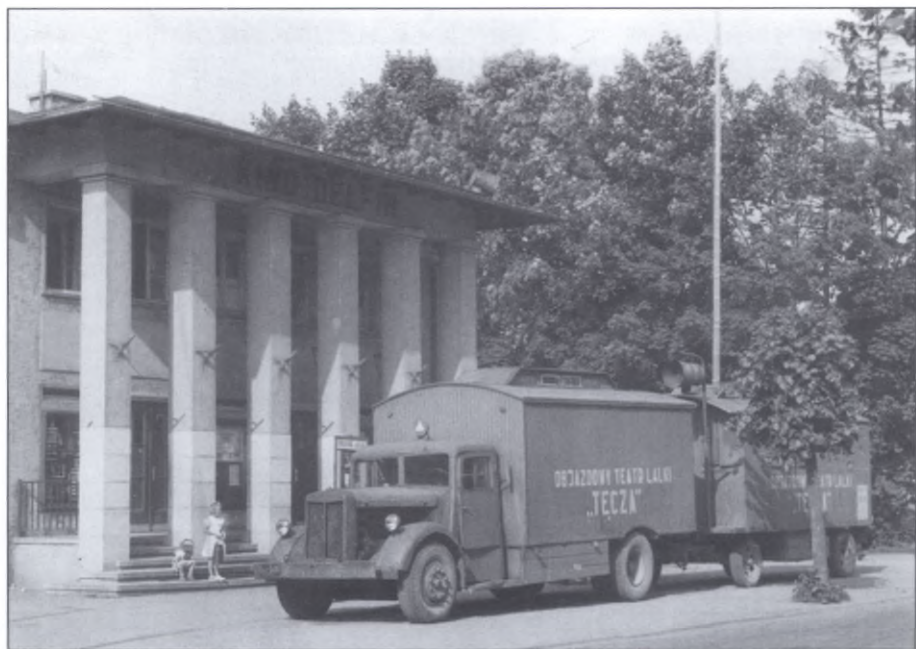
Wstęp	7
Dokumentacja działalności artystycznej	
I. Prace teatralne Tadeusza Czaplińskiego w okresie przedwojennym (1934-1939)	
A. Pomorski Teatr Lalek „Bumcyk” w Kościerzynie (1934-1938)	9
B. Teatr Marionetek „Błękitny Pajac” w Poznaniu (1938-1939)	10
II. Role aktorskie oraz prace reżyserskie, scenograficzne i muzyczne Elżbiety i Tadeusza Czaplińskich w Teatrze Lalki „Tęcza” w Słupsku (1946-1966)	11
III. Prace reżyserskie Elżbiety Czaplińskiej po 1966 roku w Teatrze Lalki „Tęcza” w Słupsku (do 1978)	20
IV. Role aktorskie Elżbiety Czaplińskiej po 1966 roku w Teatrze Lalki „Tęcza” w Słupsku (do 1974)	22
Nagrody i odznaczenia	25
Bibliografia (wybór)	26
Nota biograficzna	28

E. i T. Czaplínsy w scenie do *Szopki polskiej* Szczepańskiego, 1946

Szopka polska Szczepańskiego, Tęcza 1946

Pierwszy środek transportu Teatru Tęcza, 1947

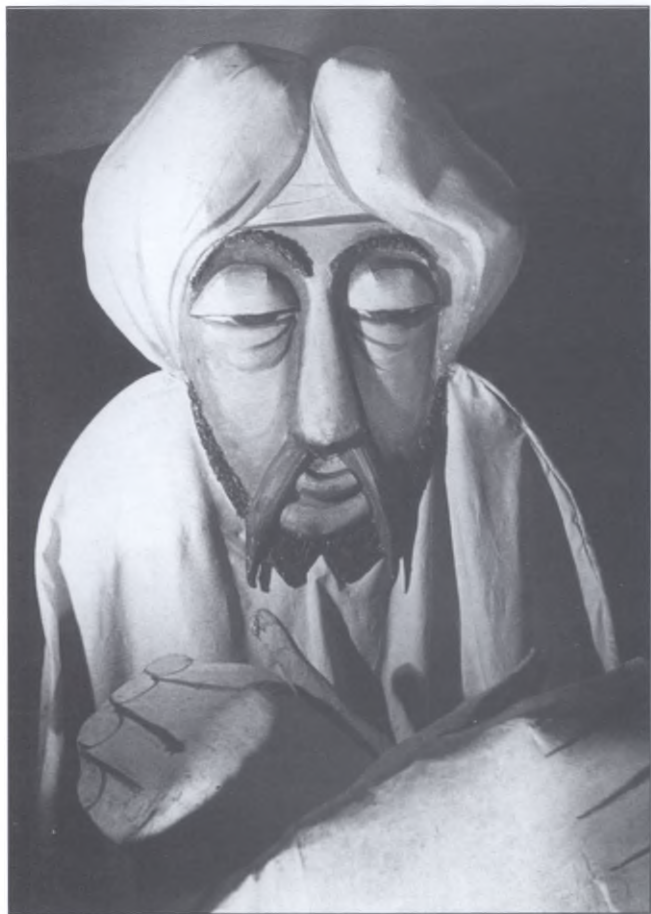
E. Czaplńska z lalkami do *Bajki o rybaku i złotej rybce*, Tęcza 1950

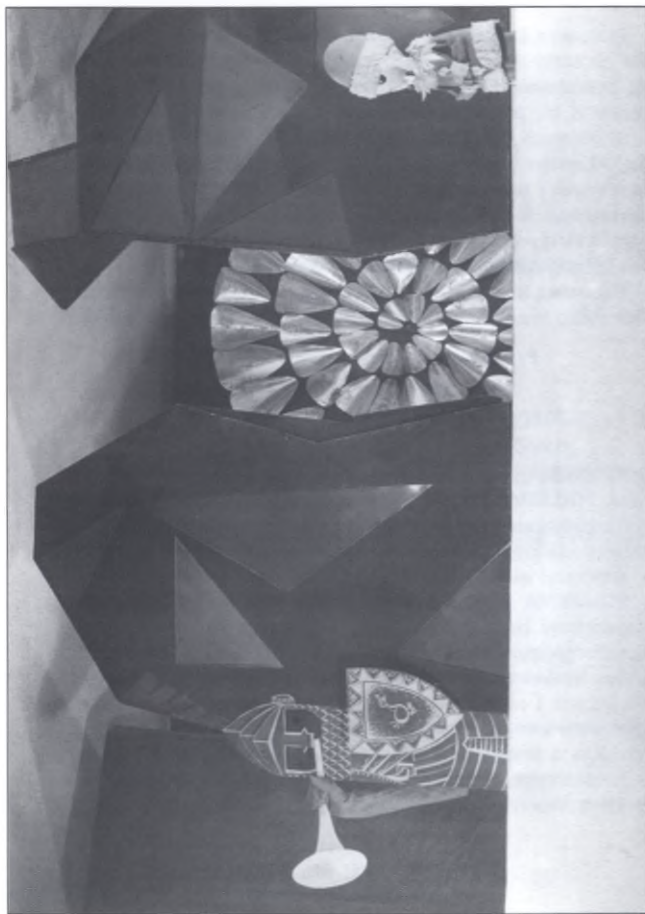
W pustyni i w puszczy wg Sienkiewicza, Tęcza 1958

Tajemnica czarnego jeziora Borysowej, Tęcza 1961

Anait Czerniaka i Gilodiego, Tęcza 1961

Historia cala o niebieskich migdalach Krzemienieckiej, Tęcza 1967. Fot. G. Wyszomirska

Pracownia Dokumentacji Teatru Lalek przy Teatrze Lalek „Arlekin” w Łodzi istnieje od 1981 roku. Gromadzi bieżącą dokumentację przedstawień teatralnych (programy, afisze, zdjęcia, teksty sztuk), prowadzi też prace badawcze nad dziejami polskiego lalkarstwa.

W zbiorach Pracowni znajduje się bogata wideoteka polskiego lalkarstwa, obejmująca około 200 przedstawień lalkowych, teatralnych i telewizyjnych. Pracownia Dokumentacji Teatru Lalek opracowuje też własne kasety wideo, prezentujące fragmenty najciekawszych spektakli poszczególnych sezonów oraz wypowiedzi twórców teatru lalek.

Najnowszą formą aktywności Pracowni jest rejestrowanie na kasetach wideo wywiadów z wybitnymi polskimi artystami teatru lalek.

Pracownia Dokumentacji Teatru Lalek
Teatr Lalek „Arlekin”
90-718 Łódź, ul. 1 Maja 2.
tel. 042 633 66 70

POLUNIMA (Polski Ośrodek Lalkarski UNIMA) istnieje od 1961 roku. POLUNIMA zrzesza blisko 200 członków zbiorowych (głównie instytucjonalne teatry lalek) i indywidualnych. Są wśród nich aktorzy-lalkarze, reżyserzy, scenografowie, obok profesjonalistów – amatorzy, obok artystów – krytycy i miłośnicy lalkarstwa.

POLUNIMA wydaje czasopismo „Teatr Lalek” (kwartalnik), wewnętrzny biuletyn informacyjny „Animator” (dwumiesięcznik), współorganizuje wystawy polskiego lalkarstwa, warsztaty teatralne, konferencje i seminaria. Jej podstawowym działaniem jest inicjowanie i organizowanie współpracy lalkarzy oraz wszystkich zainteresowanych rozwojem lalkarstwa. Służy najpełniejszą informacją o teatrze lalek na świecie, międzynarodowych festiwalach lalkarskich, szkolnictwie teatralnym, wydawnictwach i rozmaitych imprezach skupiających lalkarzy.

POLUNIMA
90-718 Łódź, ul. 1 Maja 2
tel. 042 632 73 85

Seria „Lalkarze – materiały do biografii”

W przygotowaniu:

- *Ali Bunsch*. Oprac. Honorata Sych;
- *Monika Snarska*. Oprac. Joanna Rogacka;
- *Wacław Kondek*. Oprac. Honorata Sych;
- *Władysław i Zofia Jaremwie*. Oprac. Anna Stafiej, Henryk Jurkowski;
- *Anna Proszkowska*. Oprac. Arkadiusz Klucznik.

Seria „Lalkarze – materiały do biografii”

Ukazały się:

1. *Stanisław Ochmański*. Oprac. E. Siepietowska, Łódź 1993;
2. *Marta Janic*. Oprac. E. Siepietowska, Łódź 1994;
3. *Jerzy Zitzman*. Oprac. L. Kozień, Łódź 1994;
4. *Andrzej Łabiniec*. Oprac. L. Kozień, Łódź 1994;
5. *Joanna Fiekarska*. Oprac. J.E. Wiśniewska, Łódź 1994;
6. *Adam Kilian*. Oprac. J. Rogacka, Łódź 1995;
7. *Jan Wilkowski*. Oprac. M. Waszkiel, Łódź 1995;
8. *Jan Plewako*. Oprac. A. Para, Łódź 1995;
9. *Kazimierz Mikulski*. Oprac. H. Sych, Łódź 1995;
10. *Jan Dorman*. Oprac. L. Kozień, Łódź 1996;
11. *Krzysztof Niesiołowski*, Łódź 1996;
12. *Leokadia Serafinowicz*. Oprac. H. Sych, Łódź 1996;
13. *Natalia Gołębska*. Oprac. J.E. Wiśniewska, Łódź 1996;
14. *Juliusz Wolski*. Oprac. W.R. Dolecki, Łódź 1996;
15. *Tadeusz Wojan*. Oprac. A. Para, Łódź 1997;
16. *Wojciech Wieczorkiewicz*. Oprac. A. Koecher-Hensel, Łódź 1997;
17. *Wiesław Hejno*. Oprac. M. Strońska-Zaremba, Łódź 1997;
18. *Marek Kotkowski*. Oprac. K. Golaszanka, Łódź 1997;
19. *Zygmunt Smandzik*. Oprac. H. Sych, Łódź 1997;
20. *Tadeusz Rudnicki*. Oprac. A. Kwiatkowska, Łódź 1997;
21. *Henryk Ryl*. Oprac. E. Siepietowska, Łódź 1997;
22. *Włodzimierz Dobromiński*. Oprac. L. Kozień, Łódź 1998;
23. *Liliana Ochmańska*. Oprac. E. Siepietowska, Łódź 1999;
24. *Krzysztof Rau*. Oprac. L. Kozień, Łódź 1999;
25. *Bogumił Pasternak*. Oprac. M. Waszkiel, Łódź 2000;
26. *Zofia Miklińska*. Oprac. A. Bocian, Łódź 2001.